

30. november 2016

«Tidens Løsen»

Brexit og Trump, ulikhet og populistiske strømninger gjennom Europa: Welhavens dikt fra 1848 har fått ny aktualitet.

Velgere i vestlige land flokker seg om politikk som lover trygghet snarere enn frihet, hevder Olav Elgvin i Klassekampen 19. november.

J.S. Welhaven var opptatt av den samme avveiningen mellom frihet og materielle levekår. I diktet «Tidens Løsen» (1848) argumenterer han for at frihet alene ikke sikrer en harmonisk samfunnsutvikling. Massenes kår kan bare ivaretas gjennom sosialt ansvar.

Samfunnsbildet på midten av 1800-tallet har gjenkjennelige trekk. På den ene siden ettervirkningene i hele Europa av den franske revolusjon. Det hadde vært femti år med høyrøstete krav om frihet, og en politisk utvikling med demokratisering, i hvert fall for middelklassen. På den andre siden en tiltagende økonomisk ulikhet som følge av den industrielle revolusjon. Mens de mest velstående og den øvre middelklasse hadde økonomisk fremgang, opplevet de lavere samfunnssjikt en markant økonomisk tilbakegang. Industrialiseringen hadde medført konkurransepress, reduserte lønninger og forverrede arbeidsforhold. Samtidig var håndverkernes gamle laugsrettigheter svekket. Uår i landbruket forsterket de dårligst stiltes problemer, spesielt ettersom 70 % av lønnsinntekten normalt gikk til mat.

I denne situasjonen, preget av massenes nød og trøstesløse utsikter, har Welhavens analyse slående trekk: Hans varslede «nære Torden» inntraff i 1848 som en serie opprør gjennom Europa. Han ser elitens rådløshet og manglede handling for folkets behov. Welhaven avviser den ensidige og urealistiske frihetsidealismen. Han etterlyser den selvstendige tenker som ser frihetens kjerne som «alle Savns Forligelse», utfoldet på det sosiale plan – ved «Sandhetskraften i en Samfundsaaend». I vår tids samfunnsfaglig inspirerte kommunikasjon ville han kanskje sagt «kunnskapsbasert sosialt ansvar» - ?

Nå skal det sies denne oppfatningen av Welhavens budskap ikke er den eneste. En annen tolkning er at Welhaven siktet til massenes åndelige nød og manglende sjelefred. Kanskje, men det virker søkt. Welhaven har rimeligvis innsett at det var materiell nød og håpløshet som drev opptøyene gjennom Europa.

«Tidens Løsen» er lett tilgjengelig på nettet. Diktet er på 15 vers, et utvalg (under tvil) anslår budskapet:

1.

Saa lummertung, saa fuld af Uveirsgru,
har sjelden Luftten ruget over Jorden,
som Tidens Skyer, der fortættes nu,
og føde Angster for den nære Torden.

4.

Og Slægtens Mismod møder overalt
den halve Sandhed og den halve Virken;
som en formummet, gaadefuld Gestalt
er Aanden sat i Staten og i Kirken.

7.

Mens Kunst og Viden i sin Blomstring staaer,
mens Ingen mer kan dem i Vexten hindre,
har Slægtens Masser dog endnu et Kaar,
som Skyggeplanter i en Urskovs Indre.

9.

Hvor aabnes Vei for dette nye Liv,
hvo gaaer foran, som Kæmper og som Seer?
Hvor er den Halvgud nu, der har et Bliv,
til Folkelængslens brændende Ideer?

11.

Lyksalig den, som Tidens Nød har bragt
den trygge Glæde og den stille Dvælen
ved Friheds Kjerne, der er dybest lagt,
som alle Savns Forligelse, i Sjelen.

14.

Thi intet Dogma, ingen Theori,
og ingen Helt, og heller ingen Tænker,
skal sige mer til Slægten: „Du er fri;
nu svandt det sidste Tryk af dine Lænker!“

15.

Kun Sandhedskraften i en Samfundsaaend,
blandt gudopfyldte, frie Individder,
kan løse Verden af de gamle Baand,
og lede Slægten frem mod lyse Tider.

Kilder

1. D.F.Knudsen: Utvalg av norsk litteratur for gymnasiet – Johan Sebastian Welhaven (1925)
2. Wikipedia